ЕКСПЕРТНА ОЦІНКА СКЛАДНИКІВ ТАКТИЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ КВАЛІФІКОВАНИХ ХОКЕЇСТІВ НА ТРАВІ

Перепелиця Максим, Перепелиця Олександр

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Анотація

Актуальність. У статті аналізується значущість окремих показників у структурі тактичної діяльності кваліфікованих спортсменів командних ігрових видів спорту. Питання удосконалення змісту та особливостей планування тактичної підготовки кваліфікованих спортсменів у річному тренувальному циклі в хокеї на траві вимагають подальшого обґрунтування на основі вивчення практичного досвіду провідних фахівців, закономірностей гри тощо. *Мета дослідження* - за допомогою методу експертних оцінок визначити рейтинг складників тактичної майстерності в хокеї на траві. *Матеріал і методи дослідження*. В опитуванні взяли участь 17 тренерів з хокею на траві України. Застосовувалися такі методи дослідження: аналіз і узагальнення літературних джерел, педагогічне спостереження, анкетування, методи математичної статистики. *Результати роботи.* На основі проведеного анкетування фахівців – тренерів з хокею на траві виокремлено найбільш значущі характеристики та прикладні тактичні вміння кваліфікованих гравців. Застосування експертного аналізу дало змогу узагальнити думки тренерів щодо рейтингової оцінки складових тактичної майстерності в хокеї а траві. Аналіз результатів анкетування встановив, що фахівці з хокею на траві мали узгоджені погляди щодо рейтингу складників техніко-тактичної майстерності, перше місце в якому посіло розуміння командної тактики та стратегії, а останнє – уміння проявляти індивідуальну майстерність, тим самим підкреслюючи першочерговість злагодженої командної гри. *Ключові висновки.* З'ясовано, що структура техніко-тактичної майстерності кваліфікованих хокеїстів може бути визначена окремими складниками, які відповідно до їхньої значущості за оцінками експертів мають свій ранговий коефіцієнт. Отримані результати дають розуміння шляхів

Expert evaluation of the components of tactical skills of qualified field hockey players

Perepelytsia Maksym, Perepelytsia Oleksandr

Abstract

The article analyzes the importance of certain indicators in the structure of tactical activities of qualified athletes in team sports. Issues of improving the content and features of planning tactical training of qualified athletes in the annual training cycle in field hockey require further justification based on the study of practical experience of leading experts, the laws of the game and more. *The purpose* of the study - using the method of expert assessments to determine the rating of components of tactical skills in field hockey. *Material and research methods.* 17 field hockey coaches from Ukraine took part in the survey. The following research methods were used: analysis and generalization of literature sources, pedagogical observation, questionnaires, methods of mathematical statistics. *Results of work*. On the basis of the conducted survey of specialists - field hockey coaches, the most significant characteristics and applied tactical skills of qualified players were singled out. The use of expert analysis made it possible to summarize the opinions of coaches on the rating of components of tactical skills in hockey and field. Analysis of the results of the survey found that field hockey experts agreed on the ranking of technical and tactical skills, the first of which was the understanding of team tactics and strategy, and the last - the ability to show individual skills, thus emphasizing the priority of coordinated team play. *Key conclusions.* It was found that the structure of technical and tactical skills of qualified hockey players can be determined by individual components, which, according to their importance, according to experts, have their own ranking factor. The obtained results provide an understanding of ways to further improve the management system of training

подальшого удосконалення системи управління підготовкою спортсменів, зокрема, тактичної та психологічної підготовки.

athletes, in particular, tactical and psychological training.

***Ключові слова**: тактика, тактична підготовленість, рейтинг, коефіцієнт конкордації, хокей на траві*

***Keywords:** tactics, tactical preparedness, rating, concordance coefficient, field hockey*

Постановка проблеми. Кожна сходинка підвищення спортивних досягнень висуває більш високі вимоги до змісту та організації процесу підготовки спортсменів. Дві обставини обумовлюють таке явище. По-перше, різке збільшення обсягу та інтенсивності тренувальних навантажень, які наближаються до меж біологічних та соціальних норм. По-друге, вирівнювання кількісних показників тренування та рівня майстерності провідних спортсменів [11]. Розв'язання цієї проблеми знаходиться у подальшому розвитку теорії та методики спортивного тренування і впровадженні результатів наукових досліджень, що позитивно впливають на розвиток спорту загалом і спортивних ігор зокрема. Визначальним стає необхідність розробки найбільш досконалих методів управління процесом спортивного вдосконалення за рахунок оптимізації структури та змісту процесу тренування на основі вивчення значущості окремих складових спортивної майстерності.

Для висококваліфікованих спортсменів, представників командних спортивних ігор результативність змагальної діяльності значно залежить від рівня тактичної підготовленості [10, 15, 20]. Саме поняття «тактична підготовленість» доволі містке, її складники визначаються особливостями виду спорту та основними закономірностями побудови тактики [2, 3, 5, 9]. Їх значущість для ефективної змагальної діяльності також різна, тому вивчення думки фахівців з хокею на траві з цього питання викликає науковий інтерес як для подальшого розвитку цього виду спорту, так і для порівняння з даними опитування в інших спортивних іграх.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Практичне обґрунтування структури та змісту тактичної підготовки в спортивних іграх викладено у наукових дослідженнях В.М. Костюкевича [6], В.О. Супрунович [14], А.М. Зєлєнцова зі співавт. [4], В.О. Мельника [8], Marije Elferink-Gemser et al. [17, 18] та ін.. У процесі розвитку теорії та методики підготовки спортсменів теоретичний і експериментальний пошук об'єктивних закономірностей процесу тактичної підготовки ведеться безперервно.

Як зазначають фахівці, дії гравців у спортивних іграх відрізняються великою різноманітністю, складністю та винахідливістю [1, 13, 16]. Вони вимагають високого фізичного й психічного напруження, зумовленого необхідністю перевершити суперника, який зі свого боку докладає всіх зусиль, щоб добитися переваги. Кожна дія учасника гри визначається зовнішніми та внутрішніми умовами спортивного поєдинку. Тому успіх змагання, в першу чергу, залежить від адекватності відображення ситуації у свідомості гравця та його здатності вибрати й здійснити найбільш раціональне рішення (з урахуванням зовнішніх і внутрішніх причин) [15]. У зв'язку з цим багато

фахівців вказують на особливу роль психічної сторони ігрової діяльності та її зв'язок з ефективністю реалізації тактичних завдань [19, 22].

Аналіз спеціальної літератури доводить, що питання удосконалення змісту та особливостей планування тактичної підготовки кваліфікованих спортсменів у річному тренувальному циклі в хокеї на траві вимагають подальшого обґрунтування на основі вивчення практичного досвіду провідних фахівців, закономірностей гри тощо.

Мета дослідження – за допомогою методу експертних оцінок визначити рейтинг складників тактичної майстерності в хокеї на траві.

Матеріал і методи дослідження. Аналіз і узагальнення літературних джерел дав змогу оцінити стан проблеми тактичної підготовки в ігрових видах спорту, та в хокеї на траві зокрема, виокремити основні складники тактичної майстерності. Педагогічне спостереження за тренувальною і змагальною діяльністю відбувалося упродовж багатьох років у процесі безпосередньої практичної діяльності в хокеї на траві,

Для збору думок експертів щодо значущості окремих складових тактичної майстерності використовувалося анонімне анкетування тренерів з хокею на траві. Експертиза використовувалася для оцінки якісних показників тактичної майстерності шляхом з'ясування думки експертів. Експерти заповнювали розроблену нами анкету. В опитуванні взяли участь 17 тренерів України, стаж роботи яких складав від 4 до 39 років, серед яких тренери І категорії (8 осіб), вищої категорії (7 осіб), заслужених тренерів України (2 особи). Експертиза проводилася за допомогою методу ранжування, у якості оцінки була обрана порядкова шкала від 1 до 8. Респондентам пропонувалося виставити рейтинг вісьмох визначених характеристик тактичної майстерності, найважливішій з яких, за думкою експертів, присвоювався найвищий перший ранг, а характеристика отримувала 1 бал і так далі за висхідною, тобто найменш значущий об'єкт експертизи отримував 8 балів. За умовами анкетування не можна було присвоювати відповідям однакові за значенням ранги чи залишати відповідь взагалі без рангу.

Для визначення ступеня узгодженості думок експертів використовувався коефіцієнт конкордації Кендалла. Статистична достовірність коефіцієнта конкордації оцінювалася за допомогою χ^2 – критерію Пірсона за ступеню свободи V=7 відповідно до даних таблиці Н.Бейлі [7].

Результати дослідження та їх обговорення. Аналіз літературних джерел дозволив нам визначити складники тактичної підготовленості кваліфікованих гравців у хокеї на траві, серед яких: вміння передбачати ігрову ситуацію, вміння діяти в умовах жорсткого спротиву, вміння взаємодіяти з партнерами в малих групах, вміння швидко змінювати рішення у зв'язку зі зміною ігрової ситуації, розуміння командної тактики та стратегії, варіативне володіння технічними прийомами, вміння проявляти індивідуальну майстерність, підкерованість тренеру.

Основними завданнями проведення анкетування було вивчення думки фахівців з хокею на траві щодо структури техніко-тактичної майстерності кваліфікованих гравців, виявлення найбільш значущих факторів, що впливають на ефективність змагальної діяльності хокеїстів на траві.

Завданням анкети було визначити рейтинг значущості визначених складників у структурі техніко-тактичної майстерності кваліфікованих гравців, а також кожен респондент мав право запропонувати свій власний компонент техніко-тактичної майстерності.

В якості експертів були запрошені 17 тренерів команд вищої ліги України з хокею на траві, середній стаж роботи яких складав 20,8 років.

Ступень узгодженості експертів визначалася за величиною коефіцієнта конкордації (W), який за результатами статистичного опрацювання отриманих даних складав 0,72. Експертиза вважається такою що сталася, а думки експертів узгоджені, адже $W \geq W_{гр}$ ($W_{гр}$ =0,7).

Статистична достовірність коефіцієнта конкордації оцінювалася за допомогою χ^2-критерію. За таблицею Н.Бейлі (1963), при рівні значущості α=0,05 і ν=n-1=7 значення χ^2 буде дорівнювати 14,07. Так як χ^2 розрахункове (85,1) більше, ніж χ^2 табличне, то можна стверджувати про статистичну достовірність отриманого коефіцієнту конкордації.

За результатами проведеного анкетування ми отримали наступні рангові значення складників техніко-тактичної майстерності в хокеї на траві (табл. 1). Зауважимо, що відповідно до умов анкети сума рангів та значущість окремих компонентів має зворотній зв’язок, тобто чим вище значущість – тим менше сума рангів.

Таблиця 1

Рангова значущість складників техніко-тактичної майстерності кваліфікованих хокеїстів на траві

№ п/п	Складники техніко-тактичної майстерності	Сума рангів
1	Розуміння командної тактики та стратегії	33
2	Вміння передбачати ігрову ситуацію	40
3	Вміння швидко змінювати рішення у зв’язку зі зміною ігрової ситуації	43
4	Підкерованість тренеру	75
5	Вміння діяти в умовах жорсткого супротиву	83
6	Вміння взаємодіяти з партнерами в малих групах	99
7	Варіативне володіння технічними прийомами	119
8	Вміння проявляти індивідуальну майстерність	121

Дискусія. За думкою наших експертів найбільш важливою рисою техніко-тактичної майстерності є розуміння командної тактики та стратегії. У хокеї на траві стратегії відводиться головна роль, так як вона визначає основний напрямок і кінцеві цілі багаторічної підготовки для досягнення високих спортивних результатів, як окремих гравців, так і команди в цілому. Стратегічні цілі реалізуються за допомогою тактики, побудованої на використанні своїх сильних сторін і слабких сторін суперника, а також стихійно виникаючих ситуацій.

Будь який тренер формує для своєї команди власну стратегію та тактику відповідно до контингенту гравців, їх особливостей та можливостей. У той же час її ефективність буде прямо пропорційною тому, наскільки спортсмени розуміють функції, що полягають на них і будуть дотримуватися принципів, закладених в командній стратегії та тактиці. Тому важливим у процесі підготовки є добитися не простого механічного повторення комбінацій та взаємодій, а розуміння своїх дій та дій суперника. Отже, розуміння окремим гравцем командної тактики і стратегії дозволяє будувати власні дії в контексті командної гри, не вносячи дисгармонії посилювати її своїми діями.

Наступне місце в рейтингу важливих складових майстерності експерти відвели вмінню передбачати майбутню ігрову ситуацію. Така риса дійсно характеризує високу ступінь кваліфікації гравця, його тактичну зрілість. В основі передбачення лежать сенсомоторні механізми, які ґрунтуються на ситуаційній аферентації. За П.К. Анохіним (1975), дії гравців містять аферентний аналіз, суть якого полягає у виокремленні з навколишнього оточення значущих сигналів, і аферентний синтез, який дозволяє прогнозувати розвиток ситуації. Володіння вмінням передбачати ігрову ситуацію або реакція антиципації дозволяє гравцю прораховувати наперед власні дії через передбачувані дії суперника, на спортивній термінології звучить як «читати гру». Це дає можливість вибрати найбільш доцільний техніко-тактичний прийом та випередити дії суперника. Ефективність таких дій буде залежати від спортивного досвіду та власної інтуїції гравця.

Вміння раптово змінювати рішення у зв’язку зі зміною ігрової ситуації на хокейному полі свідчить не тільки про великий арсенал техніко-тактичних прийомів, але й про швидкість сенсомоторних реакцій – вибору, переключення, концентрації та розосередження уваги тощо. В спортивних іграх, і зокрема в хокеї на траві, гравці, що володіють таким вмінням вважаються спортивними особистостями, які відрізняються від інших високим ступенем креативності та є дуже цінними для командної гри, підсилюючи видовищність суперництва. Гнучкість тактичного мислення, вміння швидко змінювати своє рішення відповідно до умов змагальної боротьби, що склалася часто вирішують підсумок гри.

Четверту щабель у рейтингу складових техніко-тактичної майстерності за думкою наших експертів займає підкерованість гравця тренеру. Система «тренер-спортсмен-тренер» є найпростішою схемою управління у спорті, від її ефективності зазвичай залежить результат підготовки загалом і окремої гри зокрема [12]. Для командних спортивних ігор, в яких взаємодія тренера та команди не обмежена кількістю замін або ігровим простором, оперативне управління грою є важливим фактором впливу на ігрову ситуацію, тому почути і відтворити у процесі гри тренерські задуми необхідна якість спортсмена. Крім наперед продуманої стратегії, перед кожною грою відповідно до майбутнього суперника тренером робиться настанова на тактику гри в нападі та захисті. Злагодженість дій команди залежить від вміння кожного окремого гравця підкорятися інтересам команди. Тренер в цьому випадку грає роль диригента. Підкерованість тренеру не означає відсутність можливості імпровізації гравців, однак основою дій має бути розроблена тренером тактика.

Хокей на траві належить до командних видів спорту з безпосереднім контактом протиборчих сторін, результативна гра залежить від уміння діяти в умовах жорсткого спротиву Часто, особливо у грі не достатньо кваліфікованих команд, гравці уникають контакту з суперником, використовуючи більше передач, що зазвичай призводить до втрат м'яча. Адже вміння діяти в умовах жорсткого спротиву вимагає від спортсменів прояву технічної майстерності, наявності атлетичних якостей, доброго бачення ігрового простору, вольових якостей, що в цілому свідчить про їх високу техніко-тактичну підготовленість. Нажаль, часто трапляються й такі випадки коли гравець, який оволодів великим арсеналом техніко-тактичних дій в тренуваннях, у змагальних умовах не здатен проявити свою майстерність.

Сучасні спортивні ігри характеризуються швидкоплинністю подій, тому взаємодії на ігровому полі носять швидше за все груповий характер, ніж загальнокомандний. Проте, це не значить, що стратегія та командна тактика змінюються. Спортивні ігри характеризуються в першу чергу спільною діяльністю гравців, вмінням взаємодіяти в малих групах як в межах підготовлених комбінацій, так і в імпровізованих діях. Групи гравців, що діють у суміжних лініях, або ті, що виконують однакові функції вступають у «коаліції» задля створення ефективних групових дій у рамках загальнокомандної тактики. Тому, вміння взаємодіяти з партнерами в малих групах також належить до важливих рис техніко-тактичної майстерності гравців.

Відомо, що засобами тактики є технічні прийоми. Чим більш кваліфікований гравець, тим більшим арсеналом техніки він володіє. Однак його майстерність буде залежати не стільки від кількості засвоєних прийомів, скільки від вміння їх доцільно поєднувати, використовувати відповідно до ситуації, що склалася. Під час гри також часто складаються такі умови, коли гравцю необхідно максимально проявити свою техніко-тактичну майстерність, проявити певні лідерські якості або як кажуть фахівці «взяти гру на себе». Майстерне володіння арсеналом техніки дозволяє гравцю варіювати ними, створюючи нові комбінації або використовуючи «коронний прийом» з метою обігравання суперника. Індивідуальна майстерність важлива в хокеї на траві, однак фахівці, за даними нашого дослідження, не відводять їй достатньо високого місця, тому й варіативне володіння технічними прийомами і вміння проявляти індивідуальну майстерність знаходяться на останніх місцях в структурі техніко-тактичної майстерності. Таким чином, фахівці підкреслюють командний характер гри в хокей на траві, де злагоджений колектив з високоорганізованою стратегією та тактикою, використовуючи в групових взаємодіях сильні сторони кожного можуть компенсувати недоліки індивідуальної техніко-тактичної підготовленості.

До запропонованих складників техніко-тактичної майстерності експерти додали вміння швидко переключатися від фази володіння м'ячем до фази відбору м'яча і навпаки. Сучасний хокей на траві достатньо динамічний вид спортивних ігор. Одна з умов ефективності рухових дій гравців полягає в їх гнучкості, пластичності, що зумовлює здатність змінювати розпочату програму, якщо суперник успішно застосував технічний прийом. Постійно мінливі взаємини співробітництва і конкуренції між граючими визначають

складність сенсомоторної діяльності у процесі гри. Як свідчать спостереження за тренувальною діяльністю в хокеї на траві, під час підготовки тренери намагаються застосовувати вправи, які спрямовані на удосконалення саме такого вміння – швидкого переключення від атаки до захисту і навпаки.

У нашому дослідженні нам вдалося не тільки виокремити основні складники тактичної майстерності хокеїстів на траві, але й з'ясувати думку фахівців щодо їх значущості для ефективної змагальної діяльності. Можемо погодитися з науковцями, які наголошують що на сьогодні у спортивних іграх рівень тактичної майстерності в кінцевому рахунку може значно впливати на положення команди в турнірній таблиці змагань.

Висновки. Основу успішних змагальних дій спортсменів у грі становить тактична майстерність – уміння раціонально й ефективно використовувати технічні прийоми. З'ясовано, що структура техніко-тактичної майстерності кваліфікованих хокеїстів може бути визначена окремими складниками, які відповідно до їхньої значущості за оцінками експертів мають свій ранговий коефіцієнт. Аналіз результатів анкетування встановив, що фахівці з хокею на траві мали узгоджені погляди щодо рейтингу складників техніко-тактичної майстерності, перше місце в якому посіло розуміння командної тактики та стратегії, а останнє – уміння проявляти індивідуальну майстерність, тим самим підкреслюючи першочерговість злагодженої командної гри.

Перспектива подальших досліджень. Подальшого вивчення потребує підбір сучасних засобів підготовки щодо удосконалення необхідних тактичних вмінь, знань, психомоторних здібностей у спортсменів різної кваліфікації в хокеї на траві відповідно до тенденцій розвитку виду спорту.

Список літературних джерел

1. Вознюк, Т.В., Бурятинський, В., Перепелиця, М.О. (2014). Структура тактичної підготовки юних спортсменів командних ігрових видів спорту. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації. 17.* 381–387.
2. Дорошенко, Э.Ю. (2013). Управление технико-тактической деятельностью в командных спортивных играх: монография. Запорожье: ЛТД. 436 с.
3. Дулібський, А.В. (2001). Моделювання тактичних дій у процесі підготовки юнацьких команд з футболу. Київ: ФФУ. 130 с.
4. Зеленцов, А.М, Лобановский, В.В. (1998). Моделирование тренировки в футболе. 2-е изд. перераб. и доп. Киев: Альтерпресс. 216 с.
5. Козіна, Ж.Л. (2010). Спортивні ігри: навч. посіб. Харків: Точка. Том 1. 200 с.
6. Костюкевич, В. (2011). Факторна структура спеціальних здібностей хокеїстів на траві високої кваліфікації

References

1. Vozniuk, T.V., Buriatins'kij, V., Perepelicia, M.O. (2014). Struktura taktichnoi pidgotovki iunikh sportsmeniv komandnikh igrovikh vidiv sportu. [The structure of tactical training of young athletes in team sports]. Fizichna kul'tura, sport ta zdorov'ia nacii. 17. 381–387.
2. Doroshenko, E.Iu. (2013). Upravlenie tekhniko-takticheskoj deiatel'nost'iu v komandnykh sportivnykh igrakh: monografiia. [Management of technical and tactical activities in team sports games: monograph]. Zaporozh'e: LTD. 436 s.
3. Dulibs'kij, A.V. (2001). Modeliuvannia taktichnikh dij u procesi pidgotovki iunac'kikh komand z futbolu. [Modeling of tactical actions in the process of training youth football teams]. Kiiv: FFU. 130 s.
4. Zelencov, A.M, Lobanovskij, V.V. (1998). Modelirovanie trenirovki v futbole [Simulation of training in football]. 2-e izd. pererab. i dop. Kiev: Al'terpress. 216 s.

різних ігрових амплуа. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту.* 2. 21–27.
7. Костюкевич, В., Шевчик, Л., Сокольвак, О. (2017) Метрологічний контроль у фізичному вихованні та спорті. Вінниця: Планер. 256 с.
8. Мельник, В.О. (2015). Удосконалення атакувальних тактичних дій гандболістів на етапі підготовки до вищих досягнень [автореферат]. Львів: Львів. держ. ун-т фіз. культури. 18 с.
9. Николаенко, В.В. (2014). Рациональная система многолетней подготовки футболистов к достижению высшего спортивного мастерства: монография. Киев: Саммит-книга. 336 с.
10. Перепелиця, М.О. (2016). Організаційна модель тактичної підготовки в хокеї на траві. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві.* Зб. наук. пр. Східноєвроп. нац. ун-т імені Лесі Українки. Луцьк. 3(35). 96–103.
11. Платонов, В.Н. (2015). Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения: учебник для тренеров: в 2 кн. Киев: Олимпийская литература. Книга 1. 680 с.
12. Полищук, Д.А. (2005). Прогнозирование и моделирование в системе подготовке спортсменов высокого класса. *Олимпийский спорт и спорт для всех. Тез. докл. IX Междунар. науч. конгр. Киев: Нац. ун-т физ. воспитания и спорта Украины*. 404.
13. Романенко, С. (2015). Особливості процесу прийняття рішень під час розв'язання ігрових ситуацій у регбі. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*.1. 118–123.
14. Супрунович, В.О. (2013). Формування та методика удосконалення тактичного мислення футболістів різного віку та статі [автореферат]. Київ: НУФВСУ. 20 с.
15. Шамардин, В.Н. (2011). Зависимость результата игры от структуры технико-тактической деятельности и физической подготовленности футбольной команды высшей квалификации. *Слобожанський*

5. Kozina, Zh.L. (2010). Sportivni igri: navch. posib [Sports games: a textbook]. Kharkiv: Tochka. Tom 1. 200 s.
6. Kostiukevich, V. (2011). Faktorna struktura special'nikh zdibnostej khokeistiv na travi visokoi kvalifikacii riznikh igrovikh amplua [Factor structure of special abilities of highly qualified field hockey players of different game roles]. Teoriia i metodika fizichnogo vikhovannia i sportu. 2. 21–27.
7. Kostiukevich, V., Shevchik, L., Sokol'vak, O. (2017) Metrologichnij kontrol' u fizichnomu vikhovanni ta sporti [Metrological control in physical education and sports.]. Vinnicia: Planer. 256 s.
8. Mel'nik, V.O. (2015). Udoskonalennia atakuval'nikh taktichnikh dij gandbolistiv na etapi pidgotovki do vishchikh dosiagnen' [avtoreferat] [Improving the tactical tactical actions of handball players in preparation for higher achievements [abstract]]. L'viv: L'viv. derzh. un-t fiz. kul'turi. 18 s.
9. Nikolaenko, V.V. (2014). Racional'naia sistema mnogoletnej podgotovki futbolistov k dostizheniiu vysshego sportivnogo masterstva: monografiia [Rational system of long-term preparation of football players to achieve the highest sportsmanship: a monograph]. Kiev: Sammit-kniga. 336 s.
10. Perepelicia, M.O. (2016). Organizacijna model' taktichnoi pidgotovki v khokei na travi [Організаційна модель тактичної підготовки в хокеї на траві]. Fizichne vikhovannia, sport i kul'tura zdorov'ia u suchasnomu suspil'stvi. Zb. nauk. pr. Skhidnoievrop. nac. un-t imeni Lesi Ukrainki. Luc'k. 3(35). 96–103.
11. Platonov, V.N. (2015). Sistema podgotovki sportsmenov v olimpijskom sporte. Obshchaia teoriia i ee prakticheskie prilozheniia: uchebnik dlia trenerov: v 2 kn [The system of training athletes in Olympic sports. General theory and its practical applications: a textbook for trainers: in 2 books]. Kiev: Olimpijskaia literatura. Kniga 1. 680 s.
12. Polishchuk, D.A. (2005). Prognozirovanie i modelirovanie v sisteme podgotovke sportsmenov vysokogo klassa [Forecasting and modeling in the system of training high-class athletes]. Olimpijskij sport i sport dlia vsekh. Tez. dokl. IKh

науково-спортивний вісник. 2. 66−70.
16. Afonso, J., Esteves, F., Araujo, R, et al. (2012). Tactical determinants of setting zonetime linemen's volleyball. *J. of Sports Sci. & Med.* 11. 64−70.
17. Elferink-Gemser, Marije, T., Kanneken, R., Lyons, Jim. (2010) Tromp Yvonne, Fischer Chris Knowing what to do and doing it: Differences in self-assessed tactical skills of regional, sub-elite, and elite youth field hockey players. Journal of Sports Sciences. 28 (5). 521−528.
18. Elferink-Gemser, M., Visscher, C., Lemmink, K., Mulder, T. (2004). Relation between multidimensional performance characteristics and level of performance in talented youth field hockey players. *Journal Of Sports Sciences.* 31 (8). 1053−1063.
19. Forsman, H., Gråstén, A., Blomqvist, M., Davids, K., Liukkonen, J., Konttinen, N. (2016). Development of perceived competence, tactical skills, motivation, technical skills, and speed and agility in young soccer players. *Journal of Sports Sciences*. 34 (14). 1311−1318.
20. Kostiukevych, V., Shchepotina, N., Vozniuk, T. (2020) Monitoring and Analyzing of the Attacks of the Football Team *Teorìâ ta Metodika Fìzičnogo Vihovannâ.* 20 (2). 68-76
21. Robertson, S., Gupta, R., McIntosh, S. (2016). A method to assess the influence of individual player performance distribution on match outcome in team sports. *Journal of Sports Sciences.* 34 (19). 893−1900.
22. Vinson, D., Peters, D.M. (2016). Position-specific performance indicators that discriminate between successful and unsuccessful teams in elite women's indoor field hockey: implications for coaching. *Journal of Sports Sciences*. 34 (4). 311−320.

Mezhdunar. nauch. kongr. Kiev: Nac. un-t fiz. vospitaniia i sporta Ukrainy. 404.
13. Romanenko, S. (2015). Osoblivosti procesu prijniattia rishen' pid chas rozv'iazannia igrovikh situacij u regbi [Features of the decision-making process when solving rugby game situations.]. Fizichne vikhovannia, sport i kul'tura zdorov'ia u suchasnomu suspil'stvi.1. 118–123.
14. Suprunovich, V.O. (2013). Formuvannia ta metodika udoskonalennia taktichnogo mislennia futbolistiv riznogo viku ta stati [avtoreferat] [Formation and methods of improving the tactical thinking of players of all ages and genders [abstract]]. Kiiv: NUFVSU. 20 s.
15. Shamardin, V.N. (2011). Zavisimost' rezul'tata igry ot struktury tekhniko-takticheskoj deiatel'nosti i fizicheskoj podgotovlennosti futbol'noj komandy vysshej kvalifikacii [The dependence of the result of the game on the structure of technical and tactical activities and the physical fitness of the football team of the highest qualification.]. Slobozhans'kij naukovo-sportivnij visnik. 2. 66−70.
16. Afonso, J., Esteves, F., Araujo, R, et al. (2012). Tactical determinants of setting zonetime linemen's volleyball. J. of Sports Sci. & Med. 11. 64−70.
17. Elferink-Gemser, Marije, T., Kanneken, R., Lyons, Jim. (2010) Tromp Yvonne, Fischer Chris Knowing what to do and doing it: Differences in self-assessed tactical skills of regional, sub-elite, and elite youth field hockey players. Journal of Sports Sciences. 28 (5). 521−528.
18. Elferink-Gemser, M., Visscher, C., Lemmink, K., Mulder, T. (2004). Relation between multidimensional performance characteristics and level of performance in talented youth field hockey players. Journal Of Sports Sciences. 31 (8). 1053−1063.
19. Forsman, H., Gråstén, A., Blomqvist, M., Davids, K., Liukkonen, J., Konttinen, N. (2016). Development of perceived competence, tactical skills, motivation, technical skills, and speed and agility in young soccer players. Journal of Sports Sciences. 34 (14). 1311−1318.
20. Kostiukevych, V., Shchepotina, N., Vozniuk, T. (2020) Monitoring and Analyzing of the Attacks of the Football

Team Teorìâ ta Metodika Fìzičnogo Vihovannâ. 20 (2). 68-76
21. Robertson, S., Gupta, R., McIntosh, S. (2016). A method to assess the influence of individual player performance distribution on match outcome in team sports. Journal of Sports Sciences. 34 (19). 893−1900.
22. Vinson, D., Peters, D.M. (2016). Position-specific performance indicators that discriminate between successful and unsuccessful teams in elite women's indoor field hockey: implications for coaching. Journal of Sports Sciences. 34 (4). 311−320.

DOI: 10.31652/2071-5285-2022-13(32)-212-221

Відомості про авторів:

Перепелиця М.О.; orcid.org/0000-0003-4283-2596; maks83star@gmail.com; Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, Вінниця, 21000, Україна

Перепелиця О.А.; orcid.org/0000-0002-6821-6252; maks83star@gmail.com; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, Вінниця, 21000, Україна